

نقد و بررسی: کتاب " دیپلماسی دفاعی ایران در قبال ترکیه "

نویسنده: دکتر سیداسداله اطهری

تنظیم کننده: محمد درزی رامندی^۱

نویسنده محترم در این کتاب به وضعیت و نحوه روابط سیاسی و اقتصادی و نظامی دو کشور که هر دو بازمانده دو امپراطوری بزرگ منطقه آسیا و اروپا هستند پرداخته است. که بلحاظ تاریخی با یکدیگر روابط مبتنی بر جنگ، رقابت در عرصه‌های اقتصادی و تجاری و فرهنگی داشته‌اند و اصل این درگیری‌ها به قرن هفتم قمری برمی‌گردد. یعنی از دوران ایلخانان و تیموریان و طایفه آق قویونلوها و قرقویونلوها و صفویان در ایران، از یک طرف و از طرف مقابل حکومت عثمانی که عنوان خلافت اسلامی را نیز داشته، که این تقابل تا قرن چهاردهم ادامه داشته است. دو کشور از منظر تاریخی، متأثر از دو مذهب عمده اسلام (شیعه و سنی) هستند. در دو سوی مرز، مسائل کردها و اسلام سیاسی و روابط با غرب بویژه آمریکا و اسرائیل و ایدئولوژی کمونیسم در شوروی سابق بوده و زمان ایجاد دولت-های مدرن در منطقه یعنی در ترکیه و ایران. ترکیه جدید تجزیه شده دولت امپراطوری عثمانی است که با اصلاحات سکولاریستی کمال آتاترک تاسیس شده و ایران معاصر کشوری است که با به قدرت رسیدن پهلوی اول با اصلاحات متأثر از غرب و الهام گرفته از ترکیه بویژه کشف حجاب شکل می‌گیرد.

تجربه دو کشور شبیه هم است بطوری هیچکدام استعمار را تجربه نکرده، دارای قدرتمند بوده و اشتراکات دینی اجتماعی و فرهنگی داشته‌اند. با سفری که رضاشاه به ترکیه داشته تحت تاثیر آتاترک قرار گرفته و به زعم خود اصلاحات را در ایران آغاز می‌کند که مصداق بارز آن قانون کشف حجاب اجباری و بطور کلی اسلام ستیزی است. بعد از تاسیس جمهوری

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، تاکستان، قزوین، ایران

ترکیه روابط دو کشور وارد مرحله تازه‌ای می‌شود که بلحاظ سیاسی و اقتصادی و فرهنگی حایز اهمیت است.

دو کشور در پیمان‌های نظامی بغداد و سیتو عضویت پیدا می‌کنند و به نوعی همکاری می‌کنند و با کودتای ژنرال عبدالکریم قاسم در عراق این کشور از این پیمان خارج و محل آن به ترکیه منتقل می‌شود. سپس با وقوع انقلاب اسلامی ایران و پیروزی آن ایران از این پیمان خارج می‌شود. اما مطلبی در مورد لزوم دیپلماسی دفاعی ایران در مقابل ترکیه با توجه به نقش آن کشور در تحولات منطقه مانند تحولات سوریه و دخالت ترکیه و دیدگاه سیاسی آن در مورد سوریه در جهت همسویی با غرب بویژه آمریکا و نقش میانجی ترکیه در مسائل هسته‌ای ایران با غرب و سپس تغییر دیدگاه آن کشور در خصوص مسائل ایران و بوجود آمدن تعارض منافع با ایران بر سر مسائل سوریه و کاهش مبادلات اقتصادی و تجاری با ایران در راستای همسویی با غرب روابط دو کشور بشدت به سطح پایینی تنزل پیدا کرده و موجب تنش بین این دو گردیده. فلذا نقش دیپلماسی دفاعی می‌تواند تنش‌های بوجود آمده را به فرصتی سازنده و اعتمادساز در جهت همزیستی مسالمت آمیز و صلح جویانه تبدیل نماید.

این کتاب به نظر اینجانب توانسته مطالب دسته بندی شده‌ای از وضعیت نظامی و توانایی‌های ارتش ترکیه و بطور مختصر توانایی‌های کشور عزیزمان ایران و لزوم دیپلماسی دفاعی ایران مقابل ترکیه و بیان راهکارها و پیشنهادات بسیار ارزشمند و تعریف دکترین دفاعی ایران مطالب خوبی را ارائه نموده که بجای خود قابل تقدیر و ستایش است.

نقد کتاب

- ۱- در صفحه ۳۰، این کتاب سطر ۱۳ عبارت (تروئیکا) به اشتباه ترویکا درج شده.
- ۲- در صفحه ۳۳، سطر آخر پیشنهاد ترکیه جهت عضویت ایران در پیمان نظامی (ناتو) هرچند امری محال نیست ولی از آنجاییکه ایالات متحده آمریکا عضو اصلی آن است و

امکان آن نیست، قطعاً مخالفت خواهد کرد و دیگر اینکه روح حاکم بر جمهوری اسلامی همکاری با دول استکباری را مجاز نمی‌داند. فلذا این پیشنهاد چندان وجیه نیست.

۳- یکی دیگر از ضعف‌های کتاب، نپرداختن به وضعیت توانایی‌ها و پیشرفت نظامی ایران علیرغم تحریم‌های همه جانبه ایران توسط غرب و شرق، پیشرفت خیره کننده در عرصه‌های مختلف در صنایع نظامی، طراحی و ساخت تجهیزات دفاعی و تهاجمی مورد نیاز نیروهای مسلح، مهندسی معکوس پهبادهای جاسوسی دشمن، طراحی و ساخت ماهواره و راکت‌های ماهواره بر، انواع موشک‌های بالستیک با برد بالا و تجهیزات الکترونیکی درجنگ نوین، توجه نشده است اگر چه اصل مباحث کتاب توجه به دیپلماسی دفاعی و یافتن راه حل معمای مسائل امنیتی است ولی لازم است که به قدرت نرمی که از داشتن قدرت سخت برمی‌خیزد و می‌تواند زمینه ساز آن باشد توجه شود.